

Disketten

DIS-Västs medlemstidning

Nr 3 år 2025

Välkommen till höstens
släktforskning

DISKETTEN, Medlemstidning för
DIS-Väst en regionförening till DIS,
Föreningen för datorhjälp i
släktforskningen
Org nr: 857208-8691
www.dis-vast.o.se
Adress:
c/o Ylva Amberntsson
Persikogatan 126, 426 56 Västra
Frölunda

I detta nummer

Vårutflykt till Varberg

Skärgårdstur

Styrsö kustsanatorium

Ordförande har ordet

Hösten närmar sig med stormsteg, och jag hoppas att alla våra medlemmar har haft en fin sommar. Vi har nyss besökt Västerås, i nästa nummer kommer du att kunna läsa mer om Släktforskardagarna. Hösten bjuder på många intressanta aktiviteter, glöm inte att läsa våra nyhetsbrev och att titta in på vår uppdaterade hemsida. Som du ser i tidningen har tyvärr vår trogna Christina Claesson avlidit.

En fin och givande höst önskar Ylva Amberntsson, ordförande

Nya Disketten

Här kommer första numret av Disketten där vi har producerat hela tidningen själva. Vi gör det för att få ut tidningen snabbare, men framför allt för att spara pengar. Tidningen har producerats i Canva, ett populärt gratisprogram. Allt kommer inte att bli lika snyggt som tidigare, men vi hoppas och tror att ni kommer att vara nöjda. För att lära och leka har vi nyttjat AI för att generera bilden på framsidan.

I samband med att vi släpper vårt nya format på tidningen, så släpper vi även vår uppdaterade hemsida. Titta in på <https://dis-vast.o.se/online/>.

Redaktionen

DISKETTEN
ISSN 1404-0387
Ansvarig utgivare: Ylva
Amberntsson
Redaktör: Martin Johnsson
E-post: martin@ekmi.se

Vårutflykt till Varberg

I slutet av April samlade vi en busslast medlemmar och åkte ner till Varberg. Det var en strålande solig dag. I Varberg möttes vi upp av lokalhistorikern Peter Börjesson. Peter som är en lokalpatriot av rang vet det mesta om folk och byggnader i Varbergs historia. Han tog oss med på en dryg timmes vandring fylld med fakta, anekdoter och skratt.

Vi fick oss till livs historien om Sparbankens fina hus (och den lite enklare baksidan), vi fick se huset där Monarks historia började. Lite modernare historia med "Kvinnan med handväskan" och hus som räddats från exploatörernas planer. Hur en nobelpristagare sköt med slangbella från balkongen. Och mycket annat. Peter har regelbundna stadsvandringar i Varberg som rekommenderas varmt. Efteråt var det dags för lunch. Vi delade upp oss, en lördag i april är det svårt att rymma en busslast besökare bland alla marknadsbesökare.

Efter lunch fortsatte bussen till Sunvära Kvarn. Där visade Värö-Stråvalla hembygdsförening stolt upp sin renoverade Holländar-kvarn. Dom modiga klättrade upp på översta våningen och imponerades av träkonstruktionerna.

Innan bussen gick tillbaka till Göteborg, gjorde vi ett sista stopp vid Stråvalla kyrka. Denna kyrka som byggdes redan på 1200-talet sägs lokalt vara "den kyrka i Sverige alla sett, men få hittar till", då den är väl synlig från motorvägen, men kräver många svängar för att köra till. Vi såg de fina tak och väggmålningarna i denna gamla medeltidskyrka. Lätt trötta och nöjda kom vi tillbaka till Göteborg efter en trevlig dag.

Martin Johnsson

Sunvära kvarn

Peter Börjesson, vår ciceron i Varberg

Varbergs vackra Sparbankshus, med dess lite enklare baksida, man sparade även om man satsade stort.

Stråvalla kyrka

Skärgårdstur

Crime boat – vilda västern i Göteborgs skärgård

Vädrets makter var med oss när vi på Kristi Himmelförds dag kastade loss från Saltholmen i Göteborg. Jan Palmén från Crime Walks var återigen vår guide tillbaka till den tid då Göteborg var lite vildare. Denna gång med en inblick i brottsligheten på öarna i södra skärgården.

Turen började med en god räkmacka medan Jan började berätta. Styrbord och babord blev snabbt höger och vänster för att vi landkrabbor skulle hänga med. Öarna och kobbarna i skärgården är många, och det var många som likt undertecknad följde med i telefonens GPS.

Vi åkte med Lyrön, en båt som drivs av el, vilket gav en lugn och skön tur, inte minst om man gick upp på däck och njöt av solen en stund. Men snabbt gick man ner i kajutan igen för att lyssna vidare på Jan. Vi fick höra om smugglare, mördare och rent av sjöröveri. Både tragiska och lite mer humoristiska människoöden.

Lite eftertanke blev det när Jan berättade hur man i Sverige löste det mesta av problemet med smuglingen, man tog bort tullarna. Kanske en tanke i dagens tumultartade värld.

Efter tre timmar med berättelser från förr, berättade med Göteborgs vackra skärgård som bakgrund, var vi tillbaka till Saltholmen. Vi tackar Jan för ännu en djupdykning i historisk kriminologi, ett ämne som alltid lockar både släktforskare och andra.

Martin Johnsson

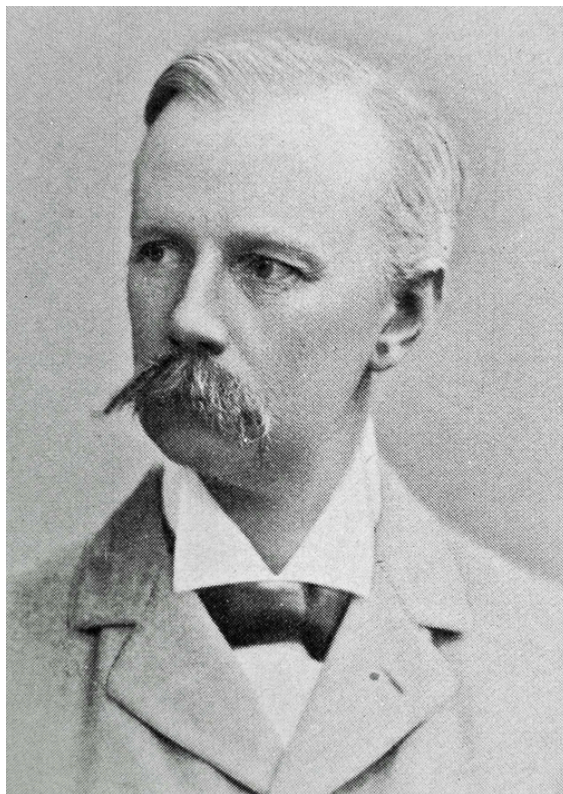
Styrsö Kustsanatorium

Tuberkulosens bakgrund

Industrialiseringen och urbaniseringen under 1800-talet skapade betydande fattigdom, trångboddhet och misär, och ur detta växte tuberkulossjukdomen fram. Sjukdomen blev ett samhällsproblem och många unga människor dog eller blev funktionsnedsatta.

I åldersgruppen 15 till 30 år var dödligheten som störst och orsaken var oftast det som kallades lungsot, lungtuberkulos. Men även yngre barn drabbades, då vanligtvis av skrofulös -tbc, som satte sig i leder och skelett och kunde även leda till svåra funktionsnedsättningar.

Ett banbrytande framsteg gjordes i början av 1880-talet, då det bevisades att det var en bakterie som smittade och orsakade sjukdomen. Svenska läkare som studerat tuberkulosvård på kontinenten försökte blidka beslutsfattare och tänkbara donatorer till att bygga upp sanatorier för vård av tuberkulossjuka i Sverige. 1887 byggdes första sanatoriet, Haralds minne i Göteborg. Dessförinnan rekommenderades, för den som hade råd, vistelse på sanatorium utomlands, där frisk luft, sol och näringsrik mat kunde erbjudas.

Peter Silfverskiöld

Tre unika Kustsanatorier

Det unika med dessa sanatorier var att man behandlade patienter med skrofulös skelett-tbc och att dessa anlades i kustmiljö, därutav benämningen, kustsanatorier. De patienter som drabbades av lungtuberkulos hänvisades till sanatorier, belägna främst i barrskogsmiljö och fanns på ett 100-tal platser i landet.

Kustsanatorierna på Styrsö, i Vejbystrand och i Varberg startades av driftiga visionärer, barnläkaren Peter Silfverskiöld, var en av dem.

Kustsjukhusens snabba utveckling på svenska västkusten tog på kort tid vården från välgörenhet och allmännyttig verksamhet, till samhällsfinansierad vård och rehabilitering av tuberkulossjuka barn från hela landet. 1903 blev *Kronprinsessan Victorias Kustsanatorium* först med att bedriva vård året om, därefter Styrsö 1908 och Apelviken 1915. 1920 bildades "Västkustsanatoriernas samorganisation", en sammanslutning och ett samarbete, som förklarar likheterna i vården, sjukhusen emellan.

Styrsö Kustsanatorium

Sanatoriet låg på sydöstra stranden av Styrsö i Göteborgs södra skärgård. Initiativtagare var barnläkaren Peter Silfverskiöld. Han hade på prov startat verksamheten i en hyrd stuga på Styrsö Tången sommaren 1890. Stugan hade plats för tio till 11 skrofulösjuka barn och denna sommar gavs 21 barn behandling, som grundade sig på idén att ren havsluft i förening med sol, bad, näringsrik kost och mycket motion, skulle stärka kroppens motstånd mot tuberkulosinfektionen. Vid patienternas återkomst till Sahlgrenska sjukhuset visade samtliga på god bättring och Peter Silfverskiöld gavs för detta goda vitsord.

1891 bildades *"Föreningen för vård av skrofulösa barn vid havskuranstalt"*. Och redan 1902 stod en träbyggnad i två våningar uppförd på Styrsö. Den hade plats för 23 barn, men stod endast öppen under sommarmånaderna. Denna vårdinrättning gavs namnet *"Havskuranstalten"* och hade till stor del finansierats med hjälp av donationer. Det var framför allt Göteborgs bättre bemedlade personer som stod bakom dessa donationer.

Tio år senare gav en basar i Göteborg en nettointäkt på 71 000 kronor. Pengarna var avsedd att delfinansiera en ny sanatoriebyggnad för åretruntbruk på Styrsö.

Nedan en text av Peter Silfverskiöld, där han motiverar varför öklimatet är gynnsammast för vård av skrofulos-tbc:

Vårt land, som har et oerhördt stort antal af hjälpbehövande barn, behöfde därför lämpliga sanatorier för dem. Förlagda rundt omkring våra kuster. Ty jag håller före, att kustklimatet, särskildt när det närmar sig öklimat så mycket som möjligt, har större betingelser för en framgångsrik skrofulos vård än fastlandsklimatet. Särskildt torde helioterapin kunna med större framgång bedrivas vid kusten än uppe i landet.

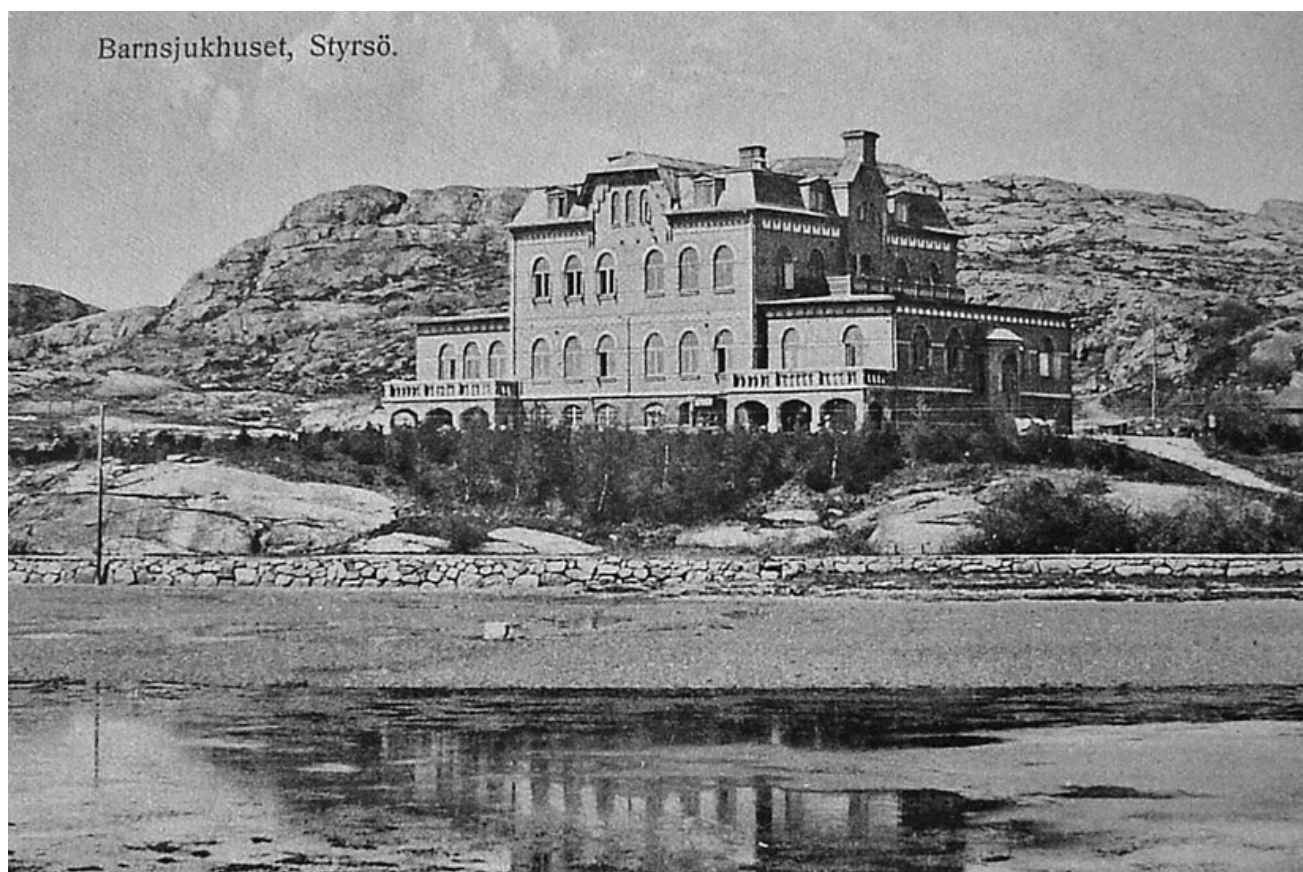
Peter Silfverskiöld

Det första sjukhuset

Sommarsjukhuset

Vintersjukhuset

Doktor Silfverskiöld hade tagit del av ett forskningsarbete med titeln Nordsjökusternas sommarklimat, utfört av professor C. Curman. Med denna forskningsrapport som grund författade han 1902 en skrift med titeln Styrso såsom vinterkurort. För de lokala väder och temperaturfakta som skriften krävde tog han hjälp av sin gode vän fyrmästare Carl-Gunnar Taube, far till Evert, som bistod med dokumenterade mätningar, gjorda under en tioårsperiod på Vinga.

Evert Taube berättar själv i boken Jag kommer ur ett brusand' hav, hur han hjälptes till världen av familjens gode vän Dr. Peter Silfverskiöld:

Vid min ankomst till jämmerdalen vid Otterhällan onsdagen den 12 mars 1890 kl 5 fm ansågs jag vara dödfödd och lades undan. Men när doktor Peter Silfverskiöld skulle konstatera dödsfallet nöjde han sig inte därmed utan satte liv i mig.

Se där, tjänster och gentjänster av vilka det kommit mycket gott.

Med hjälp av skriften Styrso såsom vinterkurort förmådde dr. Silfverskiöld blidka Kunglig Majt och solida samhällsmedborgare till medfinansiering av det planerade sjukhuset.

Silfverskiölds avsikt med skriften var just att blidka finansiärer och framhålla Styrsos förnämliga läge för denna vård.

Ifrån att det var personer som Peter Silfverskiöld som i begynnelsen ställde krav på riksdag och regering, att det skulle satsas på vård av tbc-sjuka, så var det nu lite av det omvända. Peter Silfverskiölds ambition att få till ett åretruntsannatorium på Styrso beviljades medel och 1908 invigdes en stor stenbyggnad i fyra våningar med flera altaner och ligghallar. Namnet fastställdes till "*Styrso Kustsjukhus*" och hade 78 vårdplatser. Det var öppet året runt och gav plats för vårdsökande från hela landet.

Vårdbehovet ökade och statsmakterna framförde nu önskemål om att ytterligare vårdplatser skulle skapas. På Styrso byggdes sommarsanatoriumet om för åretruntvård och enkla paviljonger byggdes för sommarbruk. Styrso Kustsjukhus kunde nu ta emot 150 patienter för åretruntvård och ytterligare 28 under sommarmånaderna.

Patienterna blev både fler och äldre. Inriktningen var kirurgisk/ortopedisk behandling av tbc i skelettet. Det var vanligt att barnen hade skrofulos-tbc i ryggraden - spondylit. Efter operation fick patienten ligga i gipsvagg under några månader och därefter, på nytt lära sig att med en brädas hjälp kunna stå upprätt. För att hålla ryggraden rätt fick patienten därefter gå med en läderkorsett under något år eller mera.

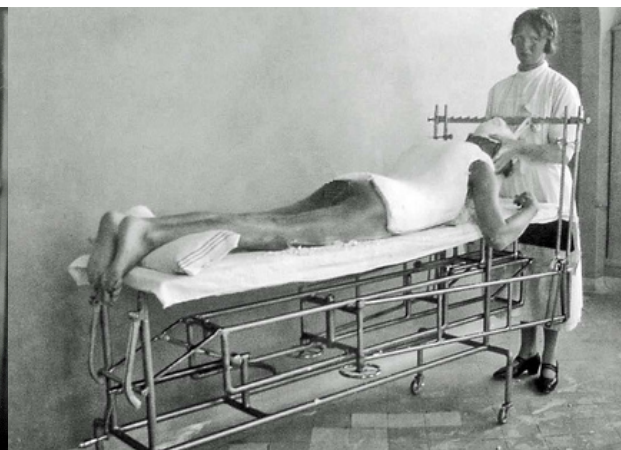
Disciplinen var sträng och aktiviteterna schemalagda. En anställd skollfröken stod för undervisningen, dels i ett klassrum högst upp i byggnaden, men även vid sängen och ute på altanerna.

Barn på östra altanen

Operation

Gipsvagg

Dr Silfverskiöld var överläkare och föreståndare fram till sin pensionering 1924. Han efterträddes av dr Svante Orell som utvecklade extremitetskirurgin och införde en transplantationsteknik där friska skelettfilspån opererades in i den tbc-skadade skelettdelen vilket stimulerade läkningsprocessen, så kallad självläkning. Efter 10 år efterträddes han av dr John Brolin som var kvar till 1947. Han blev sedan den tredje överläkaren vid KVK, Vejbystrand.

1933 återinvigdes huvudsjukhuset efter en omfattande om- och tillbyggnad. Till den nyuppförda delen i tre våningar flyttades operations- och röntgenavdelning. Där förlades även ljusbehandling, patientmottagning och på övre plan bostäder för sjuksköterskeelever och i bottenplan en tvättinrättning. Anstaltens namn ändrades till "Styrso Kustsanatorium". Verksamheten leddes av överläkare, husmor och syssloman. I vården och anläggningens drift och skötsel arbetade ett 60-tal personer.

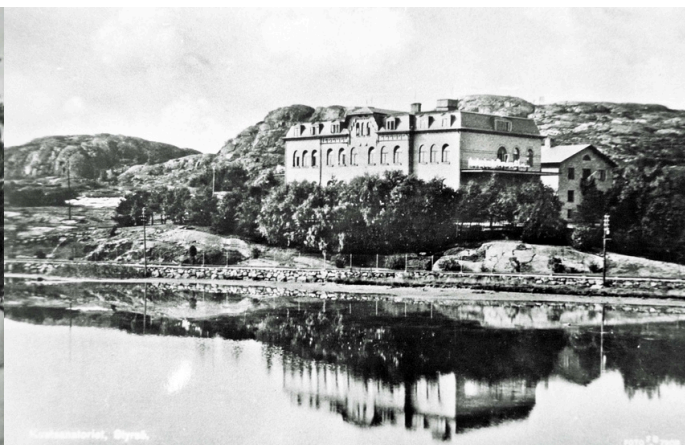
Ståträning

Läderkorsett

Skolfröken på altanen

Vintersjukhuset efter ombyggnad

En av flickornas salar

Patientförening

För att ta till vara patienternas behov och rättigheter bildades det en patientförening på sjukhuset. Föreningen hade som uppgift att bereda patienterna nöje och trevnad men även ge hjälp och stöd när så behövdes.

Sjukhusledningen lyssnade på föreningens önskemål och tillsammans ordnade man så att det fanns kiosk med tidningar, frukt och godis, bibliotek, centralradioanläggning och biograf. Biografen var inrymd på övre våningen i det stora sjukhuset där det även fanns även biblioteket och samlingssal. Kiosken, radio, biograf och bibliotek sköttes av patienter med tillräcklig ork och förmåga. För de interna sändningarna fanns det även grammofon som gav patienter möjlighet att få musikönskningar uppfyllda. En fjortonårig grabb från Norrland skötte denna musik och radioanläggning under sin fyraåriga vistelse på sjukhuset. Förmodligen en god terapi, med tanke på att han inte fick ett enda besök hemifrån, under hela sin vistelse på Styrso Kustsanatorium.

Det var patientföreningen som ordnade med besök av nöjespatruller och som emellanåt även skapade underhållning med hjälp av egna förmågor.

Kabaret

Sanatorierna gick ibland under namnet "*Fattigmans universitet*". Detta för att många patienter läste Herrmodskurser och nyttjade biblioteket flitigt under sin sjukhusvistelse.

För sysselsättning utomhus under sommaren fanns bad, kroketsspel och minigolf. För barnen fanns dessutom lekplats med sandlådor, rutschkana, gungor och karusell.

Förbättrad levnadsstandard och hygien, pastörisering av mjölk, införandet av läkemedel och BCG-vaccination samt smittspårning ledde till att tuberkulosen snabbt avtog under 1940-talet.

1951 beslutade riksdagen att driften vid Styrö Kustsanatorium skulle läggas ned och kvarvarande patienter flyttas till Apelvikens, respektive Kronprinsessan Victorias Kustsanatorium.

Under *Styrö Kustsanatoriums* 61 verksamhetsår fick cirka 11 000 patienter behandling och vård där och under dessa år arbetade bortemot 3-400 personer i vården och anläggningens drift och skötsel och något hundratal sjuksköterskor fick där sin grundutbildning. Där till kommer alla de hantverkare som byggde och underhöll anläggningen.

I släktforskning är det inte helt ovanligt att man stöter på personer som vårdats eller arbetat på Styrö Kustsanatorium. Mycket utav verksamhetens förehavanden går att finna på Riksarkivet och Regionarkivet dit sanatoriets samlade arkiv fördes efter dess nedläggning.

Frank Engelbrektsson

Christina “Kicki” Claesson

Vår styrelseledamot Christin har avlidit efter en tids kamp mot cancer. Våra tankar är med Kjell samt Kickis dotter Cecilia och övrig familj.

Kicki har en lång och trogen karriär inom Dis och Dis-Väst.

Efter att ha blivit medlem 2007, gick hon med i Dis-Väst styrelse 2011. I många år har hon varit utbildningsansvarig, och visat Disgen för medlemmar och funktionärer.

Kicki var dessutom redaktör för Disketten och ansvarig för hemsidan i många år.

Kristina är djupt saknad.

Styrelse, revisorer, valberedning

Ordförande.: Ylva Amberntsson
Västra Frölunda
ordf@dis-vast.o.se

Vice.ordf.: Karin Nirvander
Askim
vice.ordf@dis-vast.o.se

Kassör: Martin Johnsson
Stråvalla
kassor@dis-vast.o.se

Sekreterare: Kristina Andersson
Lidköping
sekr@dis-vast.o.se

Kjell Croné
Göteborg
ledamot7@dis-vast.o.se

Ing-Britt Olsson
Västra Frölunda
ledamot8@dis-vast.o.se

Bengt Lundin
Mölndal
ledamot9@dis-vast.o.se

Thony Ahlander
Mölndal
ledamot6@dis-vast.o.se

Suppleant
Jonny Holm, Göteborg
ledamot10@dis-vast.o.se

Revisorer:
Margareta Lund
revisorer@dis-vast.o.se

Bengt Knutsson
revisorer@dis-vast.o.se

Revisorssuppleant
Ann-Helen Lindström
revisorer@dis-vast.o.se

Valberedningen
Aina Wallström, sammankallande
valberedning@dis-vast.o.se

Mats Wallström
0703-291250

Redaktör och webbansvarig
Martin Johnsson
martin@ekmi.se

Disbytombud
Charlotte Börjesson. Hällingsjö
0301-431 71, 0703-463366
charlotte.borjesson@telia.com

Annelie Lindgren Kedehag,
Västra Frölunda
0739-778388
kedehag@outlook.com

Disgen för Linux
Roy Johansson, Borås,
033-7709522, 0709-706170
royklea@gotanet.com

Disgenfadder
Tomas GH Johansson, Svenljunga,
070-5424328,
tomasgh@live.se

Hans Nyman, Borås
0705-254075
hansnyman@telia.com

Min Släkt fadder
Kjell Croné, Göteborg
crone.kjell@gmail.com

Annelie Lindgren Kedehag,
V. Frölunda
0739-778388
kedehag@outlook.com

Hedersmedlemmar

Bertil Magnusson, Partille
Björn Molin, Västra Frölunda
Ingrid Länestad, Frillesås
Jan-Åke Thorsell, Västra Frölunda
Ulla-Britt Wallgren, Kinna
Kjell Weber, Torslanda
Charlotte Börjesson, Hällingsjö
Kent Lundvall, Uddevalla
Einar Gustafsson, Västra Frölunda
Ann-Helen Lindström, Mölndal

*Vår hedersmedlem , tillika
medgrundare av DIS-Väst,
Bertil Magnusson, har
avlidit. Bertil var även
grundare av Släktdata.
Besök gärna Släktdatas
hemsida
<https://blog.slaktdata.org/>
Där finns även en länk till
Tekniskt Magasin, där Bertil
visar upp en mycket tidig
version av DISGEN.*

*Skicka in ett bidrag till Disketten och få en trisslott. Alla
publicerade artiklar ger en trisslott.*